

Motion om att råda bot på Stockholms stads strukturella hemlöshet

Motion av Jan Jönsson m.fl. (L)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

Jan Jönsson, Björn Ljung och André Nilsson (alla L) föreslår i en motion väckt i Stockholms kommunfullmäktige att staden utreder och kartlägger den samhällsekonomiska kostnaden för kommunen som beror på att människor befinner sig i strukturell hemlöshet och att staden tar fram en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor ur den, som inkluderar exploaterings-, stadsbyggnads- och socialnämnden samt Bostad Stockholm.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Frälsningsarmén Stockholm, Stadsmissionen och Stockholms Handelskammare. Stockholms Stadshus AB har i sin tur remitterat vidare till dotterbolagen AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder, Bostadsförmedlingen i Stockholms AB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB.

AB Svenska Bostäder, AB Stockholms hem och AB Familjebostäder har valt att avstå från att svara på underremissen. Frälsningsarmén Stockholm, Stadsmissionen och Stockholms Handelskammare har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret konstaterar att tillgången till hyreslägenheter med överkomliga hyror är avgörande för bostadsförsörjningen. Att arbeta för att det byggs fler hyresrätter med rimliga hyror är därför prioriterat, exempelvis satsningen Stockholmshus. Staden behöver också arbeta för ett bättre nyttjande av och matchning mot lägenheter i det befintliga bostadsbeståndet som ofta har lägre hyror

än nyproduktionen. I det pågående arbetet med stadens riktlinjer för bostadsförsörjningen ingår att föreslå konkreta åtgärder för en bättre bostadsförsörjning som kan inarbetas i stadens ordinarie styrning och processer.

Exploateringsnämnden anser att bristen på hyreslägenheter med hyror som människor med låga inkomster kan betala leder till att fler vänder sig till socialtjänsten för att få hjälp med sin bostadssituation. Det är därför viktigt att arbeta för att det byggs fler hyresrätter med överkomliga hyror, även av privata hyresvärdar, och ett bättre nyttjande av det befintliga bostadsbeståndet, med förhållandevis låga hyror.

Socialnämnden anser att socialtjänsten har obefintliga eller mycket begränsade underlag att tillgå vad gäller uppskattning av samhällsekonomisk kostnad relaterad till personer i så kallad strukturell hemlöshet. Nämnden menar vidare att frågor om behovsstyrd bostadsförmedling ligger utanför förvaltningens kompetensområde och därför bättre besvaras av andra remissinstanser som exempelvis Bostadsförmedlingen i Stockholm AB.

Stadsbyggnadsnämnden instämmer i att det finns behov av att motverka och hjälpa människor ur den strukturella hemlösheten. I arbetet med Riktlinjer för bostadsförsörjning 2025-2028 ingår bland annat att föreslå konkreta åtgärder för en bättre bostadsförsörjning som kan inarbetas i stadens ordinarie styrning och processer.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd är positiv till motionärernas förslag om en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor som drabbas av strukturell hemlöshet. Eftersom det i nuläget saknas kommunal, regional och nationell statistik över antalet människor som lever i strukturell hemlöshet menar nämnden att det kan komma att bli svårt att utreda och kartlägga den samhällsekonomiska kostnaden för kommunen som beror på strukturell hemlöshet.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att den har mycket begränsade underlag att tillgå vad gäller uppskattning av samhällsekonomisk kostnad relaterad till personer i så kallad strukturell hemlöshet. Nämnden är positiv till motionens förslag om en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor som drabbas av strukturell hemlöshet. Nämnden vill dock i sammanhanget påpeka att hemlöshet är ett komplext samhällsproblem och socialtjänsten eller äldreomsorgen har inte ensam verktygen för att lösa hemlöshetsfrågan.

Stockholms Stadshus AB ser att mycket görs för att säkerställa de behov som finns att råda bot på strukturell hemlöshet i Stockholms stad, men samtidigt har frågan om hemlöshet inte några enkla svar. I sammanhanget bör staden fortsätta att överväga olika alternativ som både skapar positiva samhällsekonomiska framtidsutsikter och gynnsammare förutsättningar för människor som befinner sig i strukturell hemlöshet.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Vi har infört en nollvision för hemlöshet. En viktig del i arbetet mot hemlöshet är att förebygga orsakerna till att människor blir hemlösa. I Stockholm är bostadsbristen en grundläggande orsak. Tillgången till hyresrätter med överkomliga hyror är avgörande. Därför behöver vi bygga fler hyresrätter med rimliga hyror. Vår ambition är hög och med inriktningen att staden ska byggas samman och segregationen minska. Minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter och de allmännyttiga bostadsbolagen ska ta ett stort ansvar för bostadsbyggandet.

En annan orsak är att bostäder i det befintliga bostadsbeståndet, som ofta har lägre hyror än nyproducerade bostäder, behöver matchas bättre. I det nya förslaget till riktlinjer för markanvisning har vi därför skärpt kraven så att fler fastighetsägare ska tillämpa skäliga inkomstkrav och godta hyresgäster med olika former av bidrag och ekonomiska ersättningar som inkomst.

Vi vill bygga ett Stockholm som håller samman och då måste det finnas bostäder som passar människor med olika behov och förutsättningar. Förra mandatperioden såg vi dock en annan inriktning för politiken. Allmännyttans bostadsbyggande missgynnades och målen för markanvisningar till stadens egna bolag togs bort. Redan beslutade Stockholmshus med lägre hyror stoppades. När Alliansen styrde staden låg fokus på att sälja ut befintliga allmännyttiga hyresrätter, ofta de med lägst hyror. Totalt har mer än 38 000 allmännyttiga hyresrätter sålts ut av borgerliga majoriteter i Stockholms stad de senaste 25 åren. Det om något har ökat den strukturella hemlösheten.

Detta har vi satt stopp för. Vi har höjt ambitionerna för allmännyttan, Stockholmshusen är återigen prioriterade och stegvis ska vi bygga bort trångboddheten och segregationen i vår stad. I riktlinjerna för bostadsförsörjning kommer ytterligare förslag på konkreta åtgärder för en bättre bostadsförsörjning.

Den här mandatperioden gör vi en särskild hemlöshetssatsning för att stärka arbetet mot hemlöshet. I det ingår förebyggande arbete, akuta insatser och en långsiktig plan för bostadsbyggande. Socialnämnden, stadsdelsnämnderna och bostadsbolagen ska även utveckla det vräkningsförebyggande arbetet. Ett särskilt fokus läggs på barnfamiljer. Vi har i budget 2024 också förstärkt med 15 miljoner kronor för att vända utvecklingen för hemlösa, och utöver det 1 miljon kronor specifikt för hemlöshet bland äldre.

Bilaga

Motion om att råda bot på Stockholm stads strukturella hemlöshet, dnr KS
2024/405-1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att kommunstyrelsen beslutar att föreslå för kommunfullmäktige att bifalla motionen
2. Att därutöver anföra

Strukturellt hemlösa nedprioriteras ofta av socialtjänsten och samhället i stort, då dessa anses kunna lösa sitt boende på egen hand men av ekonomiska skäl likväl är utestängda från bostadsmarknaden. Det är en målgrupp som ofta hamnar mellan stolarna och därmed hänvisas till osäkra andrahandskontrakt eller andra tillfälliga boendelösningar som ofta är påfrestande för individen – med risk för att psykisk ohälsa utvecklas.

Liberalerna noterar att flertalet av remissvaren från våra stadsdelsnämnder efterfrågar en samordning i arbetet för att bemöta den strukturella hemlösheten. Vi konstaterar även att flera förvaltningar och bolag beskriver att de själva inte besitter rätt kompetens för att svara på själva remissen. Det om något visar ett stort behov av att stadens förvaltningar och bolag arbetar tillsammans med en övergripande målsättning.

För att utreda och kartlägga den samhällsekonomiska kostnaden för staden kopplat till att människor befinner sig i strukturell hemlöshet behövs både ett socialt liksom ett samhällsekonomiskt perspektiv. Att det saknas underlag i nuläget understryker bara behovet av att staden genomför en grundlig utredning för att skaffa sig tillräckliga underlag för en adekvat analys. För att kunna ta fram en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor ut ur strukturell hemlöshet behövs också en förståelse för målgruppen och där besitter socialnämnden kompetens som exploaterings- och stadsbyggnadsnämnden samt bostadsbolagen saknar. Liberalerna anser därför att socialnämnden utgör en väsentlig part för att kunna råda bot på Stockholms stads strukturella hemlöshet.

Det gäller även frågan om behovsstyrd bostadsförmedling. Utan ett socialt perspektiv och förståelse för målgruppen kommer arbetet framåt fortsätta i nuvarande stuprörstänk utan möjlighet till nytänkande och samhandling för att förändra situationen till det bättre

Slutligen, efterfrågar Liberalerna mer konkreta förslag från borgarrådet i hennes svar. Analysen verkar begränsa sig till omvandlingen av hyresrätter som ett problem. Med tanke på att dessa bostäder redan är bosatta och alltså inte tillgängliga för den hemlöse till att börja med, men även de årslånga köerna till dessa bostäder utgjorde redan då ett hinder om de dök upp hos bostadsförmedlingen. Problemet med strukturell hemlöshet är just ett strukturellt problem och inte vilken ägandeform en bostad har. För den strukturellt hemlöse är bostadskön ett lika stort hinder som den finansiella på bostadsrättsmarknaden.

Liberalerna kommer noga följa de satsningar på hemlöshet som lyfts i borgarrådets svar och kommer följa hur dessa används för att lösa den strukturella hemlösheten många av våra medborgare upplever.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 2 oktober 2024

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Reservation av Jan Jönsson (L) som är likalydande med Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Reservation av Jonas Naddebo (C) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att bifalla motionen
2. Att därutöver anföra

Motionen adresserar en väldigt angelägen fråga och Centerpartiet välkomnar att fler partier vill se och ta sig an problemet med den strukturella hemlösheten.

Bostadsmarknaden med sina höga trösklar och raka kösystem gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in.

Det är beklämmande att föredragande borgarrådet inte verkar förstå skillnaden mellan akut och strukturell hemlöshet. De som befinner sig i strukturell hemlöshet behöver inte vara socialt- och ekonomiskt utsatta som de i akut hemlöshet; det kan vara familjer som flyttar runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt, kvinnor som efter separation bor inneboende, vårdpersonal som inte finner boende inom rimligt avstånd från sina arbetsplatser i Stockholm. Familjer som är så trångbodda att barnen har svårt att hitta en lugn vrå för att göra sina läxor.

Motionärerna föreslår att staden utreder och kartlägger den samhällsekonomiska kostnaden för kommunen som beror att människor befinner sig i strukturell hemlöshet. Detta bör ses som självklart; den enda anledningen till att inte stödja förslaget vore en ovilja att erkänna problemets omfattning.

Motionärerna vill även att staden tar fram en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor ur strukturell hemlöshet. Givet att den styrande majoriteten tycks nöjd med det nuvarande systemet, har Centerpartiet istället utarbetat en egen plan för att skapa en mer rättvis bostadsmarknad och minska strukturell hemlöshet. Vi har hämtat inspiration från grannländer med bostadsmarknader som fungerar så bra att hemlöshet, varken strukturell eller akut, knappt existerar. Om majoriteten inte vill

lyssna på oss hoppas vi att man åtminstone vågar lyfta blicken och se de goda exemplen i vår omvärld.

Ärendet

Jan Jönsson, Björn Ljung och André Nilsson (alla L) föreslår i en motion att staden utreder och kartlägger den samhällsekonomiska kostnaden för kommunen som beror på att människor befinner sig i strukturell hemlöshet och att staden tar fram en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor ur den, som inkluderar exploaterings-, stadsbyggnads- och socialnämnden samt Bostad Stockholm.

Remissammanställning

Motionen har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Frälsningsarmén Stockholm, Stadsmissionen och Stockholms handelskammare. Stockholms Stadshus AB har i sin tur remitterat vidare till dotterbolagen AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB. Svenska Bostäder, Stockholmshem och Familjebostäder har valt att avstå från att svara på underremissen. Frälsningsarmén Stockholm, Stadsmissionen och Stockholms handelskammare har inte inkommit med svar.

Innehållsförteckning

Exploateringsnämnden.....	8
Socialnämnden.....	9
Stadsbyggnadsnämnden.....	9
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.....	10
Kungsholmens stadsdelsnämnd	13
Stockholms Stadshus AB	14
Reservationer m.m.....	16

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 9 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Enligt kommunfullmäktiges budget ska alla kunna hitta en bostad oavsett var i livet de befinner sig. Genom nära samverkan inom staden och med olika aktörer ska staden fullfölja sitt bostadsförsörjningsansvar.

Stadsledningskontoret konstaterar att tillgången till hyreslägenheter med överkomliga hyror är avgörande för bostadsförsörjningen. Att arbeta för att det byggs fler hyresrätter med rimliga hyror är därför prioriterat, exempelvis Stockholmshus. Staden behöver också arbeta för ett bättre nyttjande och matchning mot lägenheter i det

befintliga bostadsbeståndet som ofta har lägre hyror än nyproduktionen. Att fler fastighetsägare godtar hyresgäster med olika former av bidrag och ekonomiska ersättningar som inkomst samt tillämpar skäliga inkomstkraV är en viktig del i detta.

I det pågående arbetet med stadens riktlinjer för bostadsförsörjningen som tas fram med brett deltagande från ansvariga nämnder och bolagsstyrelser ingår att föreslå konkreta åtgärder för en bättre bostadsförsörjning som kan inarbetas i stadens ordinarie styrning och processer.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att Motion om att råda bot på Stockholms stads strukturella hemlöshet besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2024 följande.

1. Exploateringsnämnden beslutar att överlämna exploateringskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Bristen på hyreslägenheter med hyror som människor med låga inkomster kan betala, leder enligt exploateringskontoret till att fler vänder sig till socialtjänsten för att få hjälp med sin bostadssituation.

Av den anledningen är det viktigt att arbeta för att det byggs fler hyresrätter med överkomliga hyror, även av privata hyresvärdar, och ett bättre nyttjande av det befintliga bostadsbeståndet, med förhållandevis låga hyror.

Att fler fastighetsägare godtar hyresgäster med olika former av bidrag och ekonomiska ersättningar som inkomst samt tillämpar skäliga inkomstkraV är en viktig del i det förebyggande arbetet mot hemlöshet och ett sätt att underlätta för människor med låga inkomster.

I exploateringskontorets förslag till nya riktlinjer för markanvisning, som godkändes av exploateringsnämnden i december 2023, tydliggörs att staden särskilt premierar aktörer som tillämpar inkomstkraV motsvarande de kommunala bostadsbolagens regler för godkännande av hyresgäst. Vilka kraV och villkor som hyresvärdar ställer på blivande hyresgäster kan också användas som bedömningsgrund vid val av byggaktör vid fördelning av markanvisningar.

I arbetet med att uppdatera Stockholms stads riktlinjer för bostadsförsörjning, kommunens övergripande styrdokument i planeringen för bostadsförsörjning, ingår bland annat att föreslå konkreta åtgärder för en bättre bostadsförsörjning som kan inarbetas i stadens ordinarie styrning och processer.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2024 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på motion om att råda bot på Stockholms stads strukturella hemlöshet.

Reservation av Jan Jönsson (L), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 6 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Hemlöshet är ett komplext samhällsproblem i skärningspunkten mellan social- och bostadspolitik. Socialtjänsten har inte ensam verktygen för att lösa hemlöshetsfrågan, men är genom både genom biståndsringen enligt socialtjänstlagen, fortsättningsvis kallad SoL, och deltagande i samhällsplanering en viktig aktör. SoL saknar bestämmelser som ger bostadslösa en allmän rätt att få en bostad av socialtjänsten. Kommunens ansvar för bostadsförsörjningen utgår ifrån lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. En rätt för den enskilde att få hjälp med sin bostadssituation kan dock i vissa fall följa av biståndsringen enligt 4 kap 1 § SoL.

Utgångspunkten för rätt till bistånd till bostadsanskaffning enligt SoL är att det är brister i den enskildes förmåga att anskaffa en bostad, inte bristen på bostäder, som utreds och grundar rätten till bistånd.

Socialtjänstens erfarenheter och analyser kring bostadsbehov för utsatta grupper tillvaratas inom ramen för arbetet med stadens handlingsplan för bostadsförsörjningen. Socialförvaltningen deltar genom både styr- och arbetsgrupper i framtagandet av handlingsplanen.

Socialtjänsten har dock obefintliga eller mycket begränsade underlag att tillgå vad gäller uppskattning av samhällsekonomisk kostnad relaterad till personer som på grund av situationen på bostadsmarknaden inte själva kan tillgodose sina behov av bostad. Socialtjänsten saknar uppgifter om de personer eller grupper av personer som inte är biståndsberättigade enligt SoL.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB har kommunfullmäktiges uppdrag att medverka till en effektiv bostadsförmedling. Förvaltningen menar därför att frågor om möjligheter att matcha prisöverkomliga hyresrätter, exempelvis genom Stockholmshusen, mot ekonomiskt resurssvaga hushåll därför sannolikt bäst besvaras av Bostadsförmedlingen i Stockholm AB.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 augusti 2024 följande.

1. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

2. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Marie Della Morte Pålstam (L), se Reservationer m.m.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 4 juni 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret instämmer i att det finns behov av att motverka och hjälpa människor ur den strukturella hemlösheten.

Långa kötider, hyresvärdars krav på bostadssökande, höga bostadspriser i kombination med hårda kreditrestriktioner gör att många har svårt att komma in på bostadsmarknaden i Stockholm. Människor med låga inkomster saknar många gånger kapital och inkomst för att köpa en bostadsrätt eller en ägd bostad. Dessa grupper kan även sakna möjlighet att efterfråga nyproducerade hyresrätter och ha för kort kötid för att få tillgång till äldre hyresrätter med lägre hyror.

Människor i strukturell hemlöshet saknar egen bostad för att de inte har ekonomiska förutsättningar att ta sig in på den ordinarie bostadsmarknaden.

Stadsbyggnadskontoret anser att det behövs djupare kunskap om hur stor denna grupp är och vilka åtgärder som når dessa individer. I arbetet med Riktlinjer för bostadsförsörjning 2025-2028 ingår bland annat att föreslå konkreta åtgärder för en bättre bostadsförsörjning som kan inarbetas i stadens ordinarie styrning och processer.

För en bra bostadsförsörjning krävs insatser både gällande bostadsbyggandet och hur befintliga bostäder används.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2024 följande.

1. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Reservation av Peter Backlund (L), se Reservationer m.m.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen är positiv till motionärernas förslag om en plan för hur man gemensamt kan motverka och hjälpa människor som lever i eller riskerar att drabbas av strukturell hemlöshet. Förvaltningen menar att det ligger i linje med regeringens nationella strategi för att motverka hemlöshet. (Regeringens nationella strategi för att motverka hemlöshet S2022/03255.) Den nationella strategin innehåller bland annat förslag om att kommunen i ökad grad beaktar det sociala perspektivet i

samhällsplaneringen, vilket kan ses som ett steg mot att säkerställa att alla har möjlighet att få en bostad och att minska social utsatthet.

I Socialstyrelsens senaste kartläggning av hemlöshet från 2023, framträder en tydlig utveckling av en bostadsmarknad där det blir allt svårare för en enskild att få en bostad, samtidigt som tröskeln för att förlora den blir allt lägre. (Socialstyrelsen – Kartläggning av hemlösheten 2023 2024-2-8927.)

I olika rapporter om hemlöshet beskrivs en situation där alltfler människor hamnar i strukturell hemlöshet. (Sveriges Stadsmissioner - Hemlös 2023, s. 5.) Orsakerna till detta anges bland annat vara det rådande konjunkturläget, högre räntor och inflation i kombination med regler, villkor och praxis som ökar tröskeln till den allmänna bostadsmarknaden och utestänger många från bostadsinsatser från socialtjänsten. De ovan angivna orsakerna tillhör den så kallade strukturella dimensionen av hemlöshet och bidrar till varför hemlöshet är ett så komplext problem. (Socialförvaltningen – Kartläggning Personer i hemlöshet i Stockholms stad, dnr 3.1.1-338/2020, s. 40.) Enligt Socialstyrelsens senaste kartläggning levde mer än 33 000 människor i hemlöshet i Sverige år 2017. Den siffran kan betraktas som lågt räknad då den inte beaktar det antal människor som lever i strukturell hemlöshet.

Eftersom det i nuläget saknas kommunal, regional och nationell statistik över antalet människor som lever i strukturell hemlöshet menar stadsdelsförvaltningen att det kan komma att bli svårt att utreda och kartlägga den samhällsekonomiska kostnaden för kommunen, som beror på strukturell hemlöshet. Förvaltningen menar att kommunen i första hand skulle behöva inrikta arbetet på att kartlägga hur många personer som lever i, eller riskerar att drabbas av strukturell hemlöshet. En sådan kartläggning skulle kunna vara en grund för inriktningen på det vidare arbetet med att på allra bäst sätt ge stöd till människor som lever i, eller riskerar att hamna i strukturell hemlöshet.

Social och strukturell hemlöshet

Personer som befinner sig i hemlöshet är en heterogen grupp med män och kvinnor i olika åldrar, unga vuxna, föräldrar och barn, personer som har ekonomiskt bistånd och personer som av olika skäl inte får tillgång till den reguljära bostadsmarknaden.

Orsaker till hemlöshet kan vara olika men ofta talar man om *social* och *strukturell* hemlöshet. Social hemlöshet grundar sig i social problematik som exempelvis missbruk och/eller psykisk ohälsa. Människor i social hemlöshet behöver ofta stöd för att klara av ett eget boende.

Strukturellt hemlösa är personer som inte har någon känd social eller annan individuell problematik, men som ändå saknar en egen bostad. Människor i strukturell hemlöshet saknar en egen bostad på grund av att de inte har ekonomiska förutsättningar att ta sig in på den vanliga bostadsmarknaden. Det kan till exempel bero på sjukdom eller skilsmässa. Det kan också röra sig om betalningsanmärkningar och skulder som gör att det inte går att få ett hyreskontrakt eller omöjliggör köp av en egen bostad. De som lever i strukturell hemlöshet behöver oftast inte stöd när de får en egen bostad.

Socialtjänstlagen styr inte och täcker inte insatser kring strukturell hemlöshet på samma sätt som för social hemlöshet och det ställs generellt högre krav på personer som är strukturellt hemlösa att söka bostad på egen hand jämfört med socialt utsatta hemlösa. Samtidigt beviljas i regel också bistånd för boende för mycket korta perioder, exempelvis en vecka i taget. Skillnaden mellan dessa gruppers situation kan vara liten och den enskildes förhållanden kan variera över tid. Det är känt att desto längre en person befinner sig i hemlöshet, desto svårare kan den sociala situationen bli. Detta gäller inte minst personer som efter lång tid i hemlöshet och många års vistelse på härbärgen och andra tillfälliga boenden kan ha svårt att anpassa sig till ett vanligt eget boende. Det finns alltså en överhängande risk att personer i långvarig strukturell hemlöshet till slut hamnar i social hemlöshet.

Socialstyrelsen konstaterar i en rapport från 2021 att socialtjänstens arbete länge har varit inriktat på reaktivt snarare än förebyggande arbete på individnivå. (Socialstyrelsen – Förebygga och motverka hemlöshet 2021-9-7582, s.19.) I rapporten framgår att arbetet bör inriktas på att motverka att människor hamnar i hemlöshet. Bostadsbrist och tillgång till hyreslägenheter för personer som saknar eller har låg inkomst har enligt Socialstyrelsen också lett till att socialtjänsten under årens lopp kommit att få ta ett allt större ansvar för att lösa boendefrågan för allt fler (Socialstyrelsen - Förebygga och motverka hemlöshet 2021-9-7582, s. 19). Förvaltningen konstaterar att det samtidigt i grunden inte är socialtjänstens uppgift att tillgodose alla invånares behov av bostäder. Av stadens Hemlöshetsprogram framgår också tydligt att hemlöshet är både en socialpolitisk och en bostadspolitisk fråga och att socialtjänsten saknar verktyg för att ensamt lösa hemlöshetsfrågan. (Socialförvaltningen – Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2020-2025, dnr 3.1.1–849/2019, s. 8.) Därför vill förvaltningen också understryka vikten av att staden tar ett samlat och gemensamt grepp om frågan kring att motverka strukturell hemlöshet.

Jämställdhetsanalys

Då det saknas ordentliga kartläggningar över hur många och vilka personer det är som drabbas av strukturell hemlöshet, är det inte heller känt hur många av dessa personer som är kvinnor och hur många som är män. Att befinna sig i en hemlöshet innebär däremot en utsatt position där kvinnor ofta är extra utsatta. Personer som vistas på härbärgen för hemlösa har till exempel en högre risk att dö tidigt och i synnerhet gäller det för unga kvinnor.

Barnrättsperspektiv

Många av de barnfamiljer som saknar stadigvarande bostad betraktas som strukturellt hemlösa och rapporter visar även att antalet vräkningar i Sverige ökar, särskilt bland barnfamiljer. (Sveriges Stadsmissioner – Hemlös 2023, s. 20.) Hemlöshet och olika tillfälliga boendelösningar kan innebära en otrygghet och svårighet att skapa en vardag, inte minst för barn. En osäker boendesituation kan också påverka ett barns hälsa, skolgång och personliga säkerhet och de kan bli sårbara för emotionella problem som ångest, sömnsvårigheter och utåtagerande. Eftersom det saknas

ordentliga statistiska underlag kring hur många människor och familjer som lever i strukturell hemlöshet, är det i nuläget inte känt hur många barn som faktiskt befinner sig i, eller riskerar att drabbas av strukturell hemlöshet. Förvaltningen menar att det belyser vikten av att staden genomför en ordentlig kartläggning av situationen.

Tillgänglighet

Precis som i fallet med antalet barn och antalet kvinnor/män som drabbas av strukturell hemlöshet är det inte heller känt hur många personer som har någon form av funktionsnedsättning och som drabbas av strukturell hemlöshet. Förvaltningen gör däremot antagandet att åtminstone en del av de personer som drabbas av hemlöshet och som har en funktionsnedsättning kan anses tillhöra gruppen som faller inom ramen för social hemlöshet. Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 29 augusti 2024 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Reservation av Charlotta Schenholm (L), se Reservationer m.m.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 juli 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Hemlöshet är ett komplext samhällsproblem och stadsdelsförvaltningen har inte ensam verktygen för att lösa hemlöshetsfrågan, men är genom både biståndsringen enligt socialtjänstlagen, SoL, och deltagande i samhällsplanering en viktig aktör.

SoL saknar bestämmelser som ger bostadslösa en allmän rätt att få en bostad av socialtjänsten. Kommunens ansvar för bostadsförsörjningen utgår ifrån Lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. En rätt för den enskilde att få hjälp med sin bostadssituation kan dock i vissa fall följa av biståndsringen enligt 4 kap 1 § SoL.

Utgångspunkten för rätt till bistånd till bostadsanskaffning enligt SoL är att det är brister i den enskildes förmåga att anskaffa en bostad, inte bristen på bostäder, som utreds och grundar rätten till bistånd.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings arbete mot hemlöshet utgår ifrån Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2020- 2025. I programmet beskrivs tre strategier för socialtjänstens arbete med att motverka hemlöshet. Att förebygga hemlöshet, att möta den akuta hemlösheten samt steget vidare till egen bostad. För de personer som är aktuella inom socialtjänsten utifrån särskilda behov exempelvis psykisk funktionsnedsättning eller missbruk finns insatser som boendestöd och hemtjänst. Dessa insatser kan användas för att stödja och underlätta för den enskilde att sköta sitt boende och sin vardagsekonomi. I och med detta är risken mindre att

förlora en redan förvärvad bostad. Förvaltningens vräkningsförebyggande arbete består även av budget och skuldrådgivning, försörjningsstöd samt kontakt med bosamordnare. Vid akut hemlöshet finns möjlighet för förvaltningen att bevilja tak över huvudet, detta är till för de personer som är i akut hemlöshet men inte bedöms vara i behov av särskilt stöd.

Stadsdelsförvaltningen har obefintliga eller mycket begränsade underlag att tillgå vad gäller uppskattning av samhällsekonomisk kostnad relaterad till personer som på grund av situationen på bostadsmarknaden inte själva kan tillgodose sina behov av bostad. Stadsdelsförvaltningen saknar uppgifter om de personer eller grupper av personer som inte är biståndsberättigade enligt SoL.

Förvaltningen är positiv till motionens förslag om en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor som drabbas av strukturell hemlöshet. Bostadsförmedlingen i Stockholm AB har kommunfullmäktiges uppdrag att medverka till en effektiv bostadsförmedling. Förvaltningen menar därför att frågor om möjligheter att matcha prisöverkomliga hyresrätter, exempelvis genom Stockholmshuset, mot ekonomiskt resurssvaga hushåll sannolikt bäst besvaras av Bostadsförmedlingen i Stockholm AB.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s tjänsteutlåtande daterat den 5 juni 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunfullmäktiges budget fastslår att alla ska kunna bo, leva, arbeta och bygga sin framtid i Stockholm. I motionen efterfrågas att staden ska utreda och kartlägga den samhällsekonomiska kostnaden för kommunen som beror på att människor befinner sig i strukturell hemlöshet. Vidare föreslås att staden tar fram en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor ur den strukturella hemlösheten.

Koncernledningen kan i sammanhanget konstatera att mycket görs inom kommunkoncernen för att uppfylla de behov som finns. Bland annat arbetar Bostadsförmedlingen med ett uppdrag om att sprida goda erfarenheter från stadens allmännyttiga bolag om sänkta inkomstkrav för godkännande av hyresgäster. Vidare erbjuder staden olika former av insatser inom stadsdelsförvaltningarnas och socialförvaltningens dagliga arbete. De allmännyttiga bostadsföretagen kan konstateras bidra generellt till en flexibilitet och sänkta trösklar i de bostadsområden där de finns representerade.

Att förebygga och möta behov tidigt skapar en tryggare stad och ger samtidigt samhällsekonomiska vinster. Koncernledningen ser att mycket görs för att säkerställa de behov som finns att råda bot på strukturell hemlöshet i Stockholms stad, men samtidigt har frågan om hemlöshet inte några enkla svar. I sammanhanget bör staden fortsätta att överväga olika alternativ som både skapar positiva samhällsekonomiska framtidsutsikter och gynnsammare förutsättningar för människor som befinner sig i strukturell hemlöshet.

Underremisser

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB:s svar har i huvudsak följande lydelse

Bostadsförmedlingen erfar att hemlöshet orsakas av många olika bakomliggande faktorer av samhällelig, social eller individuell karaktär. Hemlöshet är något som berör bostadsförsörjningen som helhet och är inte enbart en socialpolitisk fråga.

Bostadsförmedlingen instämmer i att det finns ett behov av att både öka utbudet av bostäder och bidra till att sänka trösklarna till att komma in på bostadsmarknaden. Här kan det nämnas att bolaget sedan flera år tillbaka arbetar med ett uppdrag om att sprida goda erfarenheter från stadens allmännyttiga bolag om sänkta inkomstkrav för godkännande av hyresgäster. Det finns relativt många personer som är hemlösa utan att detta har sin grund i personliga problem. Personer i denna kategori uppfyller som regel inte villkoren för bostadsbedömda sociala kontrakt, såsom försöks-, tränings- och Bostad Först-lägenheter, utan bedöms ha ett långtgående eget ansvar för att själva tillgodose sina behov av boende.

Betraktat i ett större perspektiv på bostadsförsörjning kan det gärna övervägas hur den strukturella hemlösheten på ett bättre sätt ska motverkas inom staden samt hur människor som drabbas av detta kan få hjälp. Bolaget har inget att erinra mot att denna fråga utreds närmare i ett samarbete med samtliga berörda nämnder och bolag.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Micasa Fastigheter i Stockholm AB:s svar har i huvudsak följande lydelse

Micasa delar motionärernas bild av att hemlöshet leder till negativa konsekvenser som psykisk ohälsa och socialt utanförskap. Detta är särskilt olyckligt i de fall hemlöshet hade kunnat undvikas genom olika typer av stöd från samhället. För gruppen äldre arbetar staden aktivt för att både förebygga hemlöshet och ge stöd till de som av olika skäl saknar en permanent bostad. Främst sker detta inom stadsdelsförvaltningarnas och socialförvaltningens dagliga arbete. Därutöver har SHIS Bostäder ett särskilt uppdrag i egenskap av stadens bostadssociala resurs, vilket främst omfattar personer som har hamnat utanför den ordinarie bostadsmarknaden, oavsett ålder. SHIS Bostäder har personal som stöttar med bland annat praktisk bostadsvägledning, motiverande samtal, planering och stöd i boendet, budget- och skuldrådgivning samt konsumentvägledning.

Micasa konstaterar att äldrenämnden i budget 2023 fick i uppdrag att i samarbete med socialnämnden ta fram en nollvision för äldre i hemlöshet. Uppdraget resulterade i en utredning som ger rekommendationer kring hur stadens socialtjänst bör arbeta för att nå en nollvision för äldre i hemlöshet. Utredningen omfattar förslag till ytterligare åtgärder som äldreförvaltningen, socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna nu arbetar vidare med.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Reservation av Jan Jönsson (L)

1. att bifalla motionen, samt
2. att därutöver anföra följande:

Strukturellt hemlösa nedprioriteras ofta av socialtjänsten och samhället i stort, då dessa anses kunna lösa sitt boende på egen hand men av ekonomiska skäl likväl är utestängda från bostadsmarknaden. Det är en målgrupp som ofta hamnar mellan stolarna och därmed hänvisas till osäkra andrahandskontrakt eller andra tillfälliga boendelösningar som ofta är påfrestande för individen – med risk för att psykisk ohälsa utvecklas.

För att utreda och kartlägga den samhällsekonomiska kostnaden för staden kopplat till att människor befinner sig i strukturell hemlöshet behövs både ett socialt liksom ett samhällsekonomiskt perspektiv. Att det saknas underlag i nuläget understryker bara behovet av att staden genomför en grundlig utredning för att skaffa sig tillräckliga underlag för en adekvat analys. För att kunna ta fram en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor ut ur strukturell hemlöshet behövs också en förståelse för målgruppen och där besitter socialnämnden kompetens som exploaterings- och stadsbyggnadsnämnden samt bostadsbolagen saknar. Vi menar därför att socialnämnden är en väsentlig del för att kunna råda bot på Stockholms stads strukturella hemlöshet. Det gäller även frågan om behovsstyrd bostadsförmedling. Utan ett socialt perspektiv och förståelse för målgruppen kommer arbetet framåt fortsätta i nuvarande stuprörstänk utan möjlighet till nytänkande och samhandling för att förändra situationen till det bättre.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation av Marie Della Morte Pålstam (L)

1. Att avslå förvaltningens förslag till beslut.
2. Att tillstyrka motionen i sin helhet.
3. Att därutöver anföra följande:

Att hemlöshet leder till negativa konsekvenser på individnivå i form av psykisk ohälsa, sjukskrivning och frånvaro från ett socialt sammanhang är inget nytt, detta leder i sin tur till större kostnader för samhället när fullt fungerande människor sjunker in i sjukskrivning på grund av hemlöshet som kunnat förhindras.

Idag har vi en verklighet där människor lever i hemlöshet och vägen till en bostad är oerhört då det kräver decennier av kötid för att få en lägenhet i bostadskön. Liberalerna vill se att staden tar fram en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor ur strukturell hemlöshet samt kartlägger den samhällsekonomiska kostnaden som följer av att människor befinner sig i strukturell hemlöshet.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation av Peter Backlund (L)

1. Att bifalla motionen
2. Att utöver det anföra.

Förvaltningen svarar positivt på liberalernas motion om strukturell hemlöshet, och det är vi liberaler i stadsdelsnämnden tacksamma för. Strukturell hemlöshet har alltmer blivit ett större problem i Stockholm där bostadsbristen är mycket hög. I en tid där ekonomin försvagats och där bostadsbyggandet bromsat in ordentligt, tenderar den strukturella hemlösheten sannolikt öka än mer. Strukturell hemlöshet leder till ökade samhällskostnader i form av exempelvis psykiskt mående och ökade sjukskrivningar, men är svårt att mäta. Vi anser att arbetet med att på alla sätt försöka hjälpa gruppen som berörs är viktigt och yrkar därför att motionen ska bifallas.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation av Charlotta Schenholm (L)

1. Att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. Att tillstyrka motionen i sin helhet
3. Att därutöver anföra följande

Vi gläder oss åt att förvaltningen är positiv till motionens förslag om en plan för hur man kan motverka och hjälpa människor som drabbas av strukturell hemlöshet. Vi föreslår att nämnden tillstyrker motionen i sin helhet.